

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNALLE

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt minulta lausuntoa hallituksen esityksestä laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta (HE 4/2020 vp).

Hallitus ehdottaa muun muassa säädettäväksi iäkkäiden henkilöiden tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon toimintayksiköissä noudatettavasta henkilöstömitoituksesta ja siinä huomioon otettavasta välitöntä asiakastyötä tekevästä henkilöstöstä.

Esityksen sisältyy arvio uudistuksen vaikutuksista kuntien talouteen. Esityksen mukaan ehdotettu henkilöstömitoituksen nosto 0,7:ään lisäisi kustannuksia 238,6 miljoonalla eurolla. Esityksessä kuitenkin todetaan, että kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) mukaan uusien ja laajentuvien tehtävien aiheuttamat lisäkustannukset korvataan kunnille sataprosenttisesti siten, että tarvittava lisärahoitus lisätään kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin. Valtionosuutta lisätään esityksen mukaan sataprosenttisesti esityksen kustannusvaikutusten perusteella.

Peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 1 §:n mukaan lakia sovelletaan muun muassa vanhuspalvelulaissa säädettävien kuntien tehtävien käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuuteen. Vammaispalvelulain muuttamisesta kunnille aiheutuvat lisäkustannukset otetaan peruspalvelujen valtionosuuslain 2 luvun mukaisesti huomioon määriteltäessä valtionosuusperusteena käytettäviä peruspalvelujen laskennallisia kustannuksia. Hallituksen esityksen perustelujen lausuma, jonka mukaan valtionosuutta lisättäisiin sataprosenttisesti esityksen kustannusvaikutusten perusteella, on siten epätarkka. Lisäys kohdistuu valtionosuusperusteena käytettäviin laskennallisiin kustannuksiin eikä valtionosuuteen.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut nykyistä peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmää lausunnossaan 29/2009 vp. Valiokunnalla ei ollut järjestelmästä valtiosääntöoikeudellista huomauttamista. Lisäksi valiokunta on arvioinut valtionosuusprosentin alentamista lausunnoissaan 34/2013 vp ja 40/2014 vp. Kummassakin lausunnossaan valiokunta päätyi saamiensa selvitysten perusteella johtopäätökseen, jonka mukaan ehdotetut kuntien valtionosuusprosentin alentaminen ja omarahoitusosuuden korotus eivät vaarantaneet sillä tavoin kuntien mahdollisuutta päättää itsenäisesti omasta taloudestaan, että se muodostuisi perustuslain vastaiseksi.

Perustuslakivaliokunnan aikaisemmin noudattamaa linjaa seurattaessa kuntien peruspalvelujen valtionosuuslain on katsottava ottavan huomioon myös nyt ehdotettujen vanhuspalvelulain muutosten kustannusvaikutukset siten, että kuntien taloudellista itsehallintoa suojaavaa rahoitusperiaatetta ei loukata.

Hallituksen esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa esitetystä perus- ja ihmisoikeuksia koskevaan tarkastelusta minulla ei ole huomautettavaa.

Sysmässä 17.3.2020

Kaarlo Tuori